

Bilaga 4

Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000

BILAGA 4

Avstämning av målet om en halverad öppen arbetslöshet till år 2000

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
2	Utvecklingen på arbetsmarknaden.....	4
2.1	Sysselsättningsutvecklingen.....	4
2.2	Arbetslöshetens utveckling.....	5
2.3	Utvecklingen av lediga platser.....	7
2.4	Löneutvecklingen.....	7
3	Regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet.....	8
3.1	Den hittills förda politiken.....	8
3.2	Regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1998	10
4	Bedömning av utvecklingen av tillväxt , sysselsättning och arbetslöshet fram till år 2000	14
4.1	Bedömning av den ekonomiska utvecklingen fram till år 2000	14
4.2	Bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden fram till år 2000	15

1 Inledning

Den svenska ekonomin har under 1990-talet präglats av två stora obalanser; betydande underskott i de offentliga finanserna och en hög arbetslöshet. Regeringens politik har inriktats på att komma tillrätta med dessa obalanser.

Saneringen av de offentliga finanserna har varit framgångsrik, och målet om balans i de offentliga finanserna kommer att uppnås 1998. För åren närmast därefter beräknas de offentliga finanserna att visa överskott. Förstärkningen av de offentliga finanserna har skett genom en kombination av besparingar och skattehöjningar för att få en rimlig fördelningsprofil. Den förda politiken har medfört ett ökat förtroende för den ekonomiska politiken och därigenom möjliggjort lägre räntor.

Att minska arbetslösheten är regeringens främsta uppgift. I regeringsförklaringen i mars 1996 uttalade regeringen att den satt som mål att Sverige år 2000 skall ha halverat den öppna arbetslösheten till 4 procent. Riksdagen ställde sig i juli 1996 bakom detta mål.

I 1996 års reviderade finansplan utfäste sig regeringen att inför riksdagen varje halvår redovisa en avstämning i förhållande till målet om en halverad öppen arbetslöshet. I samband med 1997 års ekonomiska vårproposition presenterades den första av dessa halvårsvisa avstämningar. I det följande redovisas den andra avstämningen, vilken innehåller en redogörelse för utvecklingen på arbetsmarknaden samt en redovisning av regeringens politik för en halverad arbetslöshet.

2 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Till följd av den djupa lågkonjunktur som svensk ekonomi genomgick i början av 1990-talet försämrades arbetsmarknadsläget kraftigt. Andelen av befolkningen i åldrarna 16-64 år som hade arbete föll från 83 procent år 1990 till 71 procent år 1994. Under samma period ökade den öppna arbetslösheten från 1,7 procent till ca 8 procent och antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder ökade från 1,2 procent till ca 5 procent av arbetskraften

Det försämrade arbetsmarknadsläget var resultatet av flera samverkande faktorer. Den viktigaste anledningen till sysselsättningsfallet och den snabba ökningen av den öppna arbetslösheten var ett mycket kraftigt bortfall i den inhemska efterfrågan. Dessutom utvecklades världsekonomin svagt under början av 1990-talet, efter 1980-talets långa högkonjunktur. Överhettningen av den svenska ekono-

min i slutet av förra decenniet skapade problem för industrins internationella konkurrenskraft med produktionsminskningar som följd.

2.1 Sysselsättningsutvecklingen

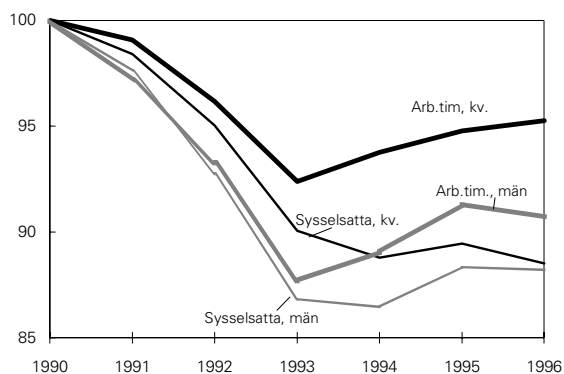
Kring årsskiftet 1993/1994 förbättrades arbetsmarknadsläget och sysselsättningen ökade. Den främsta orsaken till denna förbättring var en depreciering av den svenska kronan vilket medförde ett gynnsamt kostnadsläge för den svenska industrin och därmed en hög exporttillväxt. Totalt ökade sysselsättningen med drygt 2,5 procent eller 100 000 personer från början av 1994 till slutet av 1995, vilket historiskt sett är en hög ökningstakt. Sysselsättningen mätt i antalet arbetade timmar ökade med hela 5,5 procent under denna period. Under andra halvåret 1995 försämrades den internationella konjunkturen vilket drabbade den svenska exportindustrin negativt och resulterade i en fallande sysselsättning under 1996. Mellan fjärde kvartalet 1995 och fjärde kvartalet 1996 föll sysselsättningen med ca 35 000 personer. Sysselsättningen fortsatte att falla under inledningen av 1997, främst inom kommunerna och byggnadsindustrin. Den nedåtgående trenden i antalet sysselsatta bröts under det andra kvartalet och antalet sysselsatta ökade. Mellan juli och augusti fortsatte antalet sysselsatta att öka. Antalet sysselsatta var dock färre i augusti i år än i augusti förra året.

Under lågkonjunktursens inledningsfas minskade antalet arbetade timmar och antalet sysselsatta personer i ungefär samma omfattning men när konjunkturen vände uppåt under 1993 ökade antalet arbetade timmar mycket snabbare än sysselsättningen. Detta kan till stor del förklaras av en minskad frånvaro. I likhet med antalet sysselsatta har antalet arbetade timmar minskat under inledningen av 1997.

DIAGRAM 2.1

Sysselsättning i personer och timmar för kvinnor och män

Index 1990 = 100

Källa: Statistiska centralbyrån

Utvecklingen inom olika branscher

Åren 1990 till 1994 försvann nära en fjärdedel av jobben inom industrin, byggsektorn och jord- och skogsbruk. Sysselsättningen inom jord- och skogsbruk har emellertid visat på en trendmässig nedgång under flera decennier. Många jobb förlorades också inom den privata tjänstesektorn, t. ex. inom handel och kommunikationer. I kölvattnet av den exportledda uppgången i ekonomin under 1994-1995 ökade sysselsättningen främst inom industri och privat tjänstesektor. Industriproduktionen nådde mycket höga nivåer, men på grund av en kraftig produktivitetsökning ökade inte sysselsättningen i samma omfattning.

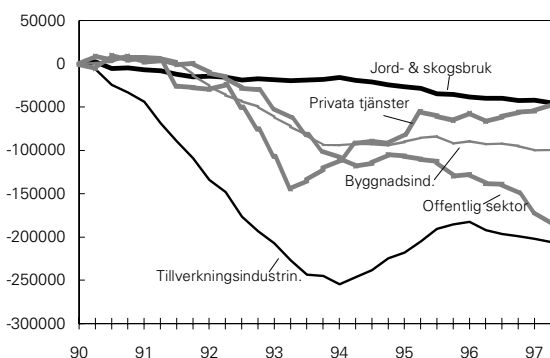
Antalet industrissysselsatta ökade med ca 70 000 personer mellan början av 1994 och början av 1996. En viss återhämtning skedde således i den hårt decimerade industrisektorn. Sysselsättningen inom industrin började emellertid minska igen under 1996 och ungefär 15 000 industrijobb gick förlorade. Byggnadsindustrins negativa utveckling bestod under 1996 medan sysselsättningen inom den privata tjänstesektorn fortsatte öka. Sysselsättningen i den privata tjänstesektorn ökade med sammanlagt ca 70 000 personer under perioden 1993 till 1996. En svag ökning av tjänstesysselsättningen under 1996 följdes av en kraftig uppgång under första halvåret 1997.

Enskilda delar av tjänstesektorn har utvecklats olika. Inom varuhandel, samfärdsel, post och tele har sysselsättningen minskat kraftigt, medan sysselsättningen inom bank och försäkring, uppdragstjänster samt personliga tjänster har ökat under hela 1990-talet.

DIAGRAM 2.2

Sysselsättningsförändring branschvis sedan 1990, säsongsrensade kvartalsdata

Förändring av antal sysselsatta

Källa: Statistiska centralbyrån

Sysselsättningen inom den offentliga sektorn har minskat kontinuerligt sedan 1992. Vid årsskiftet 1996/1997 var antalet offentligt sysselsatta ca 150 000 färre än vid årsskiftet 1991/1992, vilket motsvarar en minskning med närmare 10 procent. Under perioden 1992 till 1994 var det främst antalet

sysselsatta inom förvaltning som minskade, men under senare år är det framför allt antalet sysselsatta inom vård och omsorg som minskat. Under första halvåret 1997 gjorde fortsatta neddragningar inom främst den kommunala sektorn att sysselsättningen inom den offentliga sektorn fortsatte att minska.

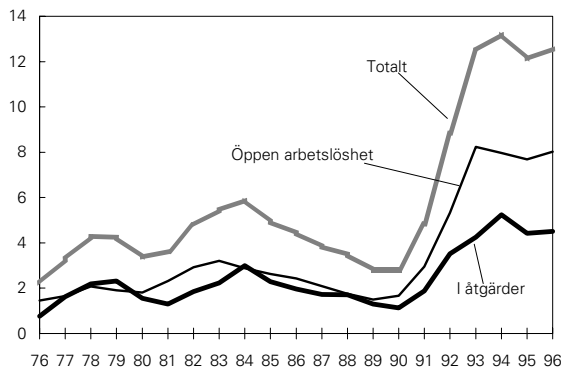
2.2 Arbetslöshetens utveckling

Efter konjunkturuppgången 1994/1995 skedde successiv försämring av arbetsmarknadsläget under 1996. Arbetslösheten steg från 7,7 procent år 1995 till 8,1 procent år 1996. Dessutom befann sig ca 195 000 personer i konjunkturberoende arbetsmarknadsåtgärder. Sammantaget var 540 000 personer eller 12,6 procent av arbetskraften antingen öppet arbetslösa eller i konjunkturberoende åtgärder under 1996.

DIAGRAM 2.3

Personer i öppen arbetslöshet och i åtgärder, procent av arbetskraften

Procent

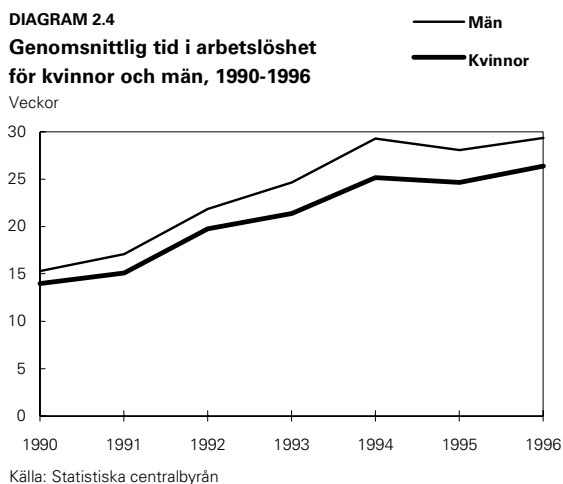
Källa: Statistiska centralbyrån.

Antalet arbetslösa fortsatte att öka i början av 1997. Den negativa trenden bröts under det andra kvartalet och arbetslösheten har minskat sedan dess. I augusti var arbetslösheten för första gången lägre än motsvarande månad föregående år. Justerat för säsongsvariationer föll den öppna arbetslösheten med 0,5 procentenheter till 7,7 procent under perioden augusti 1996 till augusti 1997. Under samma period minskade även antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadsåtgärder med 7 000 personer. Nedgången i den öppna arbetslösheten beror till stor del på att ett stort antal personer, främst kvinnor, påbörjat utbildningar inom ramen för kunskapslyftet.

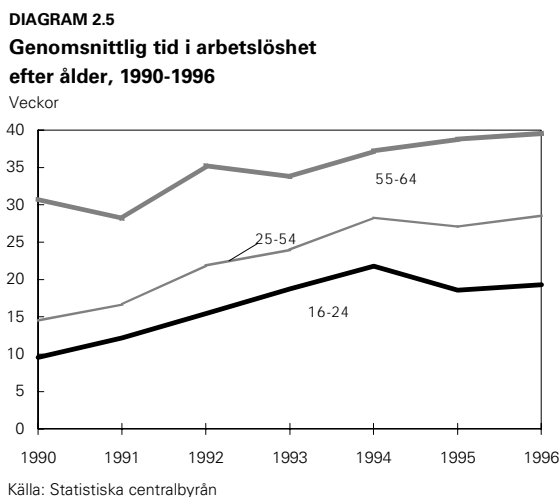
Män och äldre har de längsta arbetslöshetstiderna

En ökad arbetslöshet kan dels bero på att antalet personer som blir arbetslösa överstiger antalet personer som lämnar arbetslösheten, dels på att den arbetslöses genomsnittliga tid i arbetslöshet ökar.

Under 1990-talet har det skett en kraftig uppgång i såväl inflöde som varaktighet, d.v.s fler personer blir arbetslösa samtidigt som arbetslöshetsperioderna förlängs. Mellan 1990 och 1994 steg arbetslöshets-tiderna kraftigt för både män och kvinnor. Männen arbetslöshetstider nästan fördubblades från i genomsnitt 15,3 veckor 1990 till 29,4 veckor 1994. Kvinnornas arbetslöshetstider ökade i något mindre omfattning; från 14,2 veckor 1990 till 25,3 veckor fyra år senare. Mellan 1994 och 1995 minskade arbetslöshets-tiderna något för båda könen till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget, men under 1995 vände arbetslöshets-tiderna uppåt igen. Den genomsnittliga varaktigheten 1996 var ca 29 veckor för män och ca 26 veckor för kvinnor.

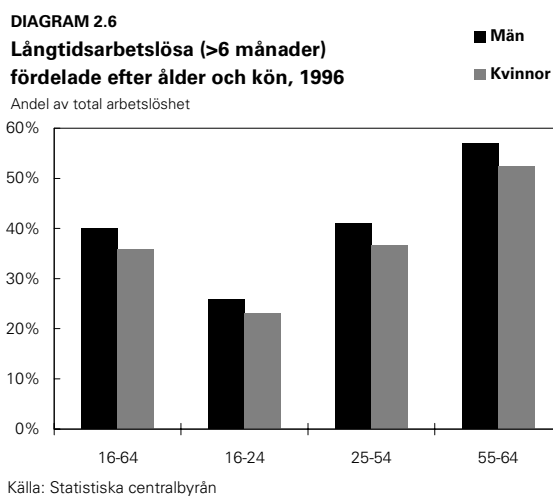

Fördelat efter ålder har de äldre på arbetsmarknaden (55-64 år) de längsta arbetslöshetstiderna. Dock har denna grupp inte ökat sina arbetslöshetstider lika mycket som andra grupper. År 1990 var den genomsnittliga varaktigheten i den äldsta gruppen 30,8 veckor jämfört med 37,4 veckor 1994. Detta skall jämföras med den yngsta gruppen (16-24 år) vars genomsnittliga varaktighet var ca 10 veckor 1990 mot över 21 veckor 1994. Även i åldrarna 25-54 år har arbetslöshetstiderna ökat.

Antalet långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna

Även långtidsarbetslösheten har stigit under de senaste åren. Ökningen av långtidsarbetslösheten var speciellt kraftig under 1993 och har sedan dess fortsatt att öka med undantag för 1995 då arbetsmarknadsläget förbättrades. I Sverige brukar man med långtidsarbetslösa avse arbetslöshet som varat längre än sex månader medan man i internationella jämförelser oftast avser personer som varit arbetslösa längre än ett år. Sett till antalet personer som varit arbetslösa mer än ett halvår var andelen långtidsarbetslösa, av det totala antalet arbetslösa, 32 procent 1993. Året därpå hade siffran ökat till 38 procent. Under 1995 minskade andelen långtidsarbetslösa till 35 procent för att 1996 åter öka till 38 procent. Under första halvåret 1997 har långtidsarbetslösheten ökat ytterligare.

Långtidsarbetslösheten har varit något högre bland män än bland kvinnor. Denna skillnad har dock tenderat att jämna ut sig de senaste åren. I åldrarna 16 till 64 år var ca 40 procent av männen och 36 procent av kvinnorna arbetslösa mer än sex månader förra året. Långtidsarbetslösheten i de yngsta åldersgrupperna (16-24 år) är lägst. År 1996 uppgick den till 26 procent för män och 23 procent för kvinnor. I åldersgruppen 55-64 år var däremot 57 procent av männen och 52 procent av kvinnorna långtidsarbetslösa. Långtidsarbetslösheten är emellertid stor även i åldersgruppen 25-34 år. I denna grupp återfinns de ungdomsgrupper som trädde in på arbetsmarknaden under lågkonjunktens inledningsfas.

Trots att den svenska långtidsarbetslösheten ökat kraftigt under 1990-talet, befinner den sig på en internationellt sett låg nivå. År 1996 hade 17 procent av det totala antalet arbetslösa i Sverige varit arbetslösa i mer än ett år vilket skall jämföras med 41 procent för övriga Västeuropa. Den främsta förklaringen till de låga svenska siffrorna är arbetsmarknadspolitikens omfattning. Deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder betraktas som ett

avbrott i arbetslösheten. I genomsnitt har arbetsmarknadsåtgärderna under de senaste fyra åren omfattat mer än 200 000 åtgärdsplatser per år. Många personer har dessutom genomgått mer än en åtgärd och en betydande rundgång förekommer mellan

åtgärder och öppen arbetslöshet. Detta faktum gör att siffrorna över antalet långtidsarbetslösa underskattar antalet personer som står utanför reguljär sysselsättning under en längre tid.

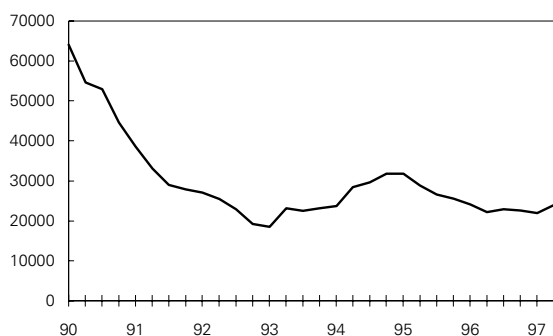
Ett mer rättvisande mått på långtidsarbetslöshetens omfattning ges av antalet långtidsinskrivna vid landets arbetsförmedlingar. Första halvåret 1997 hade 124 000 personer varit inskrivna i mer än 2 år och under denna period varit helt utan arbete. Av dessa var 74 000 män och 50 000 kvinnor. I relation till total arbetslöshet (antalet arbetslösa och i arbetsmarknadsåtgärder vid förmedlingarna) utgjorde dessa personer 19 procent. Bland kvinnorna var de långtidsinskrivnas andel 16 procent och bland männen 21 procent. Även om situationen ser mycket bekymmersam ut, ökade de långtidsinskrivnas möjligheter att få jobb mer än för övriga arbetslösa när sysselsättningen ökade under 1994/1995. En möjlig förklaring till detta är att de långtidsarbetslösas anställningsbarhet har kunnat upprätthållas genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

2.3 Utvecklingen av lediga platser

Antalet vakanser, d.v.s. antalet nyanmälda lediga platser med en varaktighet på mer än 10 dagar, föll med en tredjedel under perioden 1990 till 1993. Med konjunkturuppgången under slutet av 1993 började antalet lediga platser emellertid öka. Vid inledningen av 1995 var antalet lediga platser ca 30 000 för att sedan sjunka till drygt 20 000 under det fjärde kvartalet 1996. Den negativa trenden fortsatte under det första kvartalet 1997 men bröts under det andra kvartalet och antalet lediga platser började öka.

DIAGRAM 2.7

Nyanmälda lediga platser med mer än 10 dagars varaktighet sedan 1990, säsongsrensade kvartalsdata
Nyanmälda lediga platser

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen

Ett mått på hur väl arbetsmarknaden fungerar är relationen mellan antalet arbetslösa och antalet vakanser. Ju längre tid det tar att tillsätta en vakans med en kompetent sökande vid samma nivå på arbetslösheten, desto sämre fungerar arbetsmarknaden. Det mesta tyder på att förhållandet mellan antalet arbetslösa och antalet vakanser varit stabilt under 1980-talet och 1990-talets första del. Mellan 1993 och 1995 ökade emellertid antalet kvarstående lediga platser mycket kraftigt utan att antalet arbetslösa minskade i samma omfattning, vilket kan tolkas som en begynnande obalans på arbetsmarknaden.

2.4 Löneutvecklingen

Reallöneutvecklingen var svag under 1990-talets första hälft, men 1996 ökade reallönerna kraftigt för första gången under 1990-talet. Det kan delvis förklaras av att arbetsmarknadens parter inte justerat sina inflationsförväntningar, vilket resulterade i höga nominella löneökningar trots en låg inflationstakt.

Den s.k. Edin-gruppen föreslog 1995 en norm för hur mycket lönerna kan öka på medellång sikt. Normen innebär att lönerna inklusive löneglidning och lönebikostnader i Sverige inte får öka mer än arbetskraftskostnaderna i övriga västeuropeiska länder. Edin-gruppen kom fram till att lönerna inte borde öka mer än 3,5 procent per år för att Sverige skall kunna behålla en konkurrenskraftig ekonomi och öka sysselsättningen.

TABELL 2.1 LÖNEUTVECKLINGEN UNDER PERIODEN 1993-1996

PROCENTUELL FÖRÄNDRING	1993	1994	1995	1996
Tillverkningsindustri	3,4	3,1	4,7	7,4
Byggnadsindustri	2,5	0,1	4,3	3,5
Övrigt näringsliv	2,9	2,4	3,6	5,6
Stat	2,5	2,7	2,5	7,3
Kommuner	2,4	2,5	1,5	5,9
Totalt	2,9	2,4	3,3	6,1

Källa: Konjunkturinstitutet

De genomsnittliga löneökningarna mellan 1995 och 1996 var 6,1 procent, varav 1,7 procent utgjordes av löneglidning. Inom tillverkningsindustrin ökade lönerna med 7,4 procent, varav hälften var löneglidning. De svenska löneökningarna skall jämföras med genomsnittet för övriga Europa som var drygt 3 procent. Att löneökningstakten för helåret 1996 var betydligt högre än under föregående år, då lönerna steg med 3,3 procent, är delvis en effekt av avtalens konstruktion. Till följd av att löneökningarna började gälla senare 1995 än 1996, blev löneökningstak-

ten mellan 1995 och 1996 särskilt hög.¹ Trots dessa tekniska faktorer måste ändå löneökningarna för 1996 betraktas som mycket höga mot bakgrund av den historiskt sett låga inflationen och det svaga arbetsmarknadsläget.

3 Regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet

3.1 Den hittills förda politiken

Regeringens politik har inriktats på att komma till rätta med två stora obalanser i svensk ekonomi; underskotten i de offentliga finanserna och den höga arbetslösheten. Konsolideringsprogrammet för de offentliga finanserna har medfört en markant förbättring på bara några år. För 1997 beräknas underskottet bli 1,9 procent av BNP och för 1998 kommer målet om balans att uppnås. Regeringens mål för åren därefter är att ha ett överskott i de offentliga finanserna på 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Konsolideringsprogrammet är en integrerad del av regeringens politik för ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Utgångspunkten är att sunda offentliga finanser och prisstabilitet ger en god samhällsekonomisk grund för en hållbar ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning. En sådan politik skapar utrymme för låga räntor och medverkar till att återupprätta förtroendet för den ekonomiska politiken. Ett konkret uttryck för detta är de senaste årens räntenedgång.

I den s.k. tillväxtpropositionen (prop. 1995/96:25) hösten 1995 lade regeringen fram en dagordning för sitt arbete att stärka tillväxten och sysselsättningen. Dagordningen har fyra huvudbeståndsdelar. För det första måste kunskaps- och kompetensnivån höjas. För det andra måste arbetsmarknadens funktionssätt förbättras. Sverige kan inte ha löneökningar som avviker nämnvärt från viktiga konkurrentländer. För det tredje krävs goda villkor för företag och företagande. För det fjärde måste kampen mot arbetslösheten även föras på den internationella nivån. EU och dess medlemsländer måste prioritera kampen mot arbetslösheten.

Regeringen har konkretiserat tillväxtpropositionens dagordning i bland annat den s.k. sysselsättningspropositionen (prop. 1996/96:222), budgetpropositionen för år 1996 (prop. 1996/97:1), den arbetsrättsliga propositionen (prop. 1996/97:16), propositionen om arbetslöshetsförsäkringen (prop.

1996/97:107) och 1997 års ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150). I det följande ges en kort översikt över ett antal av de viktigare riksdagsbeslut som dessa propositioner föranlett.

Utbildning och kompetensutveckling

I den ekonomiska vårpropositionen aviserade regeringen att den då redan beslutade särskilda vuxen utbildningssatsning omfattande 100 000 studieplatser per år under fem år med start första juli 1997 skall utökas. I enlighet med förslag i tilläggsbudget för 1997 har riksdagen beslutat att ytterligare 10 000 platser tillförs hösten 1997. I budgetpropositionen för 1998 föreslår regeringen att ytterligare 10 000 platser skapas hösten 1998. Antalet platser byggs därefter ut succesivt så att det sammanlagt blir ett tillskott på 40 000 platser år 2000. Därmed har 140 000 platser inom vuxenutbildningen skapats år 2000. Ett särskilt utbildningsbidrag i nivå med arbetslöshetsersättningen infördes från hösten 1997 för det första studieåret. Arbetslösa skall prioriteras i satsningen där kommunerna skall ha frihet att organisera och genomföra utbildningen utifrån lokala förutsättningar.

Beslut om att högskolan skall byggas ut med 30 000 reguljära platser fram till hösten 1999 har fattats. Denna utbyggnad kommer främst att ske vid de mindre och medelstora högskolorna. I budgetpropositionen för 1998 föreslår regeringen ytterligare utbyggnad av högskolan (se avsnitt 3.2).

En ny modern lärlingsutbildning skall införas i gymnasieskolan. Vidare utökas försöksverksamheten med kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning från hösten 1997.

Då regeringen ser det angeläget att stimulera kompetensutvecklingen i mindre företag har reglerna för utbildningsvikariat förändrats. En övergång till bidrag i stället för avdrag skall göra det möjligt även för små företag att använda sig av utbildningsvikariat. (se även avsnitt 3.2 om individuellt anställningsstöd)

Arbetsmarknaden

Lönebildningen är central för att målet om en halverad arbetslöshet skall kunna uppnås. Kommande avtalsrörelser måste ge betydligt lägre nominella löneökningar än tidigare. I samband med den ekonomiska vårpropositionen 1996 inbjöd regeringen arbetsmarknadens parter att redovisa sin syn på lönebildningen och möjligheterna att gemensamt formulera nödvändiga förändringar av förhandlings- och lönebildningssystemet. I flera av de svar som parterna lämnade till regeringen i månadsskiftet mars/april i år, framhölls att olika former av förstärkningar av förmedlingsfunktionen kan behöva göras. Regeringen har därför tillsatt en utredning som bland annat kommer att se över denna fråga. Utredningen, som arbetar i nära samarbete med arbetsmarknadens parter, har även i uppgift att ana-

1. Under 1996 registrerades två avtalshöjningar när lönenivån jämfördes med motsvarande månad 1995, vilket drog upp den genomsnittliga löneökningstakten för helåret 1996.

lysera vilken effekt på lönebildningen, och därmed på den strukturella arbetslöshetsnivån, som övriga av parterna föreslagna åtgärder kan ha. Ett slutbetänkande kommer att lämnas i november 1998 med förslag till effektiva åtgärder i syfte att säkerställa att den nödvändiga förbättringen av lönebildningen kommer till stånd.

Regeringen har sedan sitt tillträde arbetat med att reformera den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Konkreta och realistiska individuella handlingsplaner skall upprättas i samarbete mellan den arbets sökande och arbetsförmedlingen. Kommunerna har fått större inflytande över de lokala arbetsförmedlingarna.

Under hösten 1996 infördes en ny arbetsmarknadspolitisk åtgärd, offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa. Äldre långtidsarbetslösa får möjlighet till offentliga tillfälliga arbeten med en ersättning som motsvarar arbetslöshetsersättningen plus 45 kronor per dag. Från den 1 juli 1997 bedrivs en försöksverksamhet baserad på den s.k. Kalmarmodellen, med resursarbeten i offentlig verksamhet. Åtgärden är riktad mot långtidsinskrivna och en anvisning till resursarbete varar normalt i sex månader. Ersättningen motsvarar arbetslöshetsersättningen, men arbetsgivaren kan komplettera så att den sammanlagda ersättningen uppgår till högst 90 procent av den dagpenninggrundande inkomsten, dock till högst 620 kronor per dag till och med den 28 december, därefter till högst 638 kronor.

En tillfällig avgångsersättning för äldre arbetslösa har införts. Arbetslösa som fyllt 60 år och varit anmälda hos arbetsförmedlingen under minst 12 månader skall få rätten att uppbära ersättning motsvarande arbetslöshetsersättning utan aktivitetskrav. Erbjudandet skall gälla under andra halvåret 1997.

För att förbättra möjligheterna att använda arbetslöshetsersättningen på ett mer aktivt sätt infördes en försöksverksamhet den 1 juli 1997. Försöksverksamheten skall pågå fram till slutet av 1998 och får omfatta arbetslöshetsersättning till deltagarna på högst 1 500 miljoner kronor. Avsikten med försöksverksamheten är att regeringen för särskilda projekt skall medges möjlighet att tillåta att undantag görs som innebär att arbetslöshetsersättning får lämnas till arbetslösa i projekt, trots att dessa i och med sitt deltagande inte står till arbetsmarknadens förfogande enligt gängse praxis. Projektet får inte medföra konkurrensnedvridningar.

Vissa regelförenklingar har genomförts inom arbetsmarknadspolitiken. Bland annat har kraven vid förlängning av en ALU-period ändrats och tiden i arbetsplatsintroduktion skall kunna förlängas med högst sex månader för arbetshandikappade och utomnordiska medborgare.

För att öka andelen kvinnliga företagare infördes 1996 en möjlighet för kvinnor att få starta-egget-bidrag i tolv månader. Från första juli 1997 har kravet på 24 månaders arbetslöshet för att få detta förlängda starta-egget bidrag sänkts till sex

månaders arbetslöshet. Kompletterande insatser i form av vägledning, utbildning och stödjande nätverk erbjuds också.

I våras beslutades om vissa förändringar i arbetslöshetsförsäkringen. Arbetsvillkoret för kvalificering till arbetslöshetsersättning har ändrats. Nya samordningsregler för arbetslöshetsersättning i samband med avgångsvederlag, studier, permittering och bissyssa införs under 1997. Egna företagare får möjlighet att erhålla arbetslöshetsersättning vid tillfälliga uppehåll i den personliga verksamheten. Vidare höjs ersättningsnivån till 80 procent från och med den 29 september 1997 och från och med den 29 december 1997 höjs den högsta och lägsta dagpenningen till 580 respektive 240 kronor. I enlighet med förslag redan i tillväxtpropositionen beslutade riksdagen om skärpta regler vid egen uppsägning och avvisande av arbete eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Arbetsrätten har förändrats för att göra det lättare för företagen att anställa. En ny anställningsform, överenskommen visstidsanställning, har införts från och med den 1 januari 1997. Samtidigt har möjligheterna till långvariga vikariatsanställningar begränsats. Företrädesrätten till återanställning har kortats från tolv till nio månader. Uppsägningstiden har förändrats så att den nu sätts i relation till anställningstidens längd och inte till arbetstagarens ålder. Deltidsanställda har genom förändringen i arbetsrätten fått företräde till anställning med högre sysselsättningsgrad.

Den offentliga sektorns verksamhet inom vård, omsorg och skola

Enligt förslag i tilläggsbudget för år 1997 beslutade riksdagen att statsbidragen till kommuner och landsting skall öka med 4 miljarder kronor under 1997. I den ekonomiska vårpropositionen aviserades också att statsbidragen till kommuner och landsting höjs med 8 miljarder kronor från 1998 och framåt (se vidare avsnitt 3.2). Denna satsning ligger väl i linje med regeringens uttalade inriktning att den offentliga sektorns verksamheter inom vård omsorg och skola skall prioriteras.

Näringspolitiken

Flera åtgärder för att förbättra för företagen har genomförts. Arbetsgivaravgifterna har sänkts på lönesummor upp till 600 000 kronor. Från 1 januari 1998 gäller sänkningen på lönesummor upp till ca 850 000 kronor. Lättnader i dubbelbeskattningen för aktier i onoterade bolag har införts liksom möjligheten att kvitta underskott i nystartad näringsverksamhet mot inkomst av tjänst. För att ytterligare förbättra möjligheterna till egenfinansierade investeringar har ytterligare lättnader i ägarbeskattningen i onoterade aktiebolag och för enskilda näringsidkare beslutats. AP-fonden har fått rätt att köpa aktier för ytterligare 10 miljarder kronor, även i onoterade bolag. Reglerna för företag bör förenklas och en

småföretagsdelegation har tillsatts för att ta fram förenklingsförslag. Vidare har ett treårigt program för småföretagsutveckling, förnyelse och tillväxt inrättats.

Omställningen till ett hållbart Sverige

I enlighet med förslag i vårpropositionen beslutade riksdagen om huvuddragen i ett brett investeringsprogram i syfte att stimulera moderniseringen av bebyggelse, infrastruktur och energisystem. Investeringsprogrammet har två huvudpunkter, dels ett nationellt investeringsprogram, dels lokala investeringsprogram.

Till de nationella investeringsprogrammet hänförs sig bland annat programmen för energiomställning. Riksdagen har ställt sig bakom ett program omfattande 9 miljarder kronor under en sjuårsperiod för att effektivisera energianvändningen och öka användningen av förnybara energikällor.

I det nationella investeringsprogrammet ingår även satsningar på infrastrukturinvesteringar från och med 1999 utöver de som ingår i den ordinarie planeringsramen, men som anses kunna svara mot kriterierna om att bidra till hållbar utveckling och ökad sysselsättning. För att möjliggöra en tidigare start av vissa vägprojekt angelägna ur såväl trafik- säkerhets- som sysselsättningssynpunkt, ges Vägverket möjlighet att låna erforderliga medel i Riksgäldskontoret.

De lokala investeringsprogrammen innebär att kommuner eller grupper av kommuner ges möjlighet att utforma förslag till lokala investeringsprogram som ökar den ekologiska hållbarheten i samhället. Programmen kommer att bedömas och ett antal kommuner/områden kommer att väljas ut. Programmet skall omfatta sammanlagt 5,4 miljarder kronor för perioden 1998 till år 2000.

EU:s samarbete för tillväxt och sysselsättning

Sverige har en aktiv och pådrivande roll i det europeiska samarbetet för ökad tillväxt och sysselsättning. EU:s regeringskonferens avslutades i Amsterdam i juni och stats- och regeringscheferna kunde då enas om ett antal förändringar i fördraget. En ny avdelning om sysselsättning som har stora likheter med det svenska förslag som presenterades inom ramen för konferensen, har förts in i fördraget. Liksom tidigare ligger huvudansvaret för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik på medlemsländerna. Fördragsförändringarna innebär dock ett ökat erfarenhetsutbyte liksom jämförande av utvecklingen på arbetsmarknadsområdet i olika länder. Samordnings- och övervakningsförfaranden kommer att förstärkas och vidare skall rådet kunna lämna rekommendationer till enskilda medlemsländer. En särskild sysselsättningskommitté skall bildas. Ett extra toppmöte om sysselsättnings- och arbetslöshetsfrågor skall äga rum under hösten 1997.

En väl fungerande inre marknad i EU spelar en viktig roll för sysselsättningen i Europa. Vid EU:s toppmöte i Amsterdam fastlades en av kommissionen initierad aktionsplan för arbetet med att fullborda den inre marknaden. Sverige kommer att ge starkt stöd åt det fortsatta arbetet med att utveckla återstående hinder för en väl fungerande inre marknad.

3.2 Regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1998

Mycket tyder på att vi nu befinner oss i en period av ökad tillväxt. Efter en svag tillväxt 1996 finns nu tydliga tecken på att konjunkturen är på väg upp och att tillväxten åter håller på att ta fart. Trots detta har arbetsmarknaden under första halvåret 1997 utvecklats sämre än prognoserna i den ekonomiska vårpropositionen. Den öppna arbetslösheten för 1997 beräknas bli 8,4 procent istället för 7,9 procent. Den främsta förklaringen är de neddragningar som gjorts inom offentlig sektor. Dessutom bidrog den svaga tillväxten av BNP under 1996 till personalminskningar i industrin som kom till stånd först under de första månaderna 1997. Mycket tyder dock på att läget på arbetsmarknaden har vänt och kan förväntas förbättras ytterligare under hösten. Den ekonomiska tillväxten kommer att medföra sysselsättningsökningar i det privata näringslivet. De ökade statsbidragen till kommuner och landsting som beslutats kommer att minska personalneddragningarna inom offentlig sektor.

Även om arbetsmarknadsläget kommer att förbättras under hösten innehåller budgetpropositionen ett antal förslag från regeringen på åtgärder för att stärka sysselsättningen och minska arbetslösheten. Flera av budgetpropositionens åtgärder aviserades i den ekonomiska vårpropositionen och får nu sin konkreta utformning.

Den offentliga sektorns verksamhet inom vård, omsorg och skola

Kommunsektorn har till följd av den samhälls- ekonomiska utvecklingen under 1990-talet ställts inför stora krav på anpassning av verksamheten. Det ökade utgiftstrycket som bl. a. följt av den höga arbetslösheten har inneburit effektiviseringar och omprioriteringar i den kommunala verksamheten. Neddragningarna har lett till betydande sysselsättningsminskningar vilket också riskerar att leda till alltmer kännbara kvalitetsförsämringar inom de kommunala kärnverksamheterna.

Riksdagen har beslutat om ett tillskott till kommunerna på 4 miljarder kronor för 1997. I

enlighet med vad som aviserades i den ekonomiska vårpropositionen föreslår regeringen i budgetpropositionen ett resurstillskott till kommunerna på sammanlagt 8 miljarder kronor för 1998. I den ekonomiska vårpropositionen aviserades att detta resurstillskott även gäller efter 1998. Regeringen anser nu att det finns samhällsekonomiska förutsättningar att ytterligare förstärka detta resurstillskott. Tillskottet bör därför ökas med 4 miljarder kronor 1999 och med ytterligare 4 miljarder kronor år 2000, d.v.s. en nivåhöjning på 16 miljarder kronor år 2000.

Det ökade tillskottet bör ge kommuner och landsting goda förutsättningar att förstärka kvaliteten i vård, omsorg och skola. Vidare bör tillskottet ge möjligheter för kommuner och landsting att behålla sin personal och i många fall t.o.m. öka antalet sysselsatta. Tillskottet bör även kunna underlätta för kommunsektorn att möta de ökade behov av kommunal verksamhet, främst inom äldreomsorg och skola, som följer av den demografiska utvecklingen.

Utbildning

Högskolan skall fortsätta att expandera. Utöver den redan beslutade utbyggnaden med 15 000 permanenta platser vardera hösten 1997 och 1999 skall den högre utbildningen byggas ut i hela landet med ytterligare 30 000 nya permanenta platser under perioden fram till år 2000. Därutöver skall en tidigareläggning göras av merparten av de nya permanenta platserna hösten 1998 redan till våren 1998. Utbyggnadens tyngdpunkt skall ligga inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna.

Arbetsmarknadspolitiken

Generationsväxling

Bland de sysselsatta finns många äldre som även i hög ålder arbetar med fysiskt eller psykiskt slit-samma arbeten och som gärna skulle vilja sluta arbeta före sin ordinarie pensionsavgång om det fanns ekonomiska förutsättningar. Under de senaste åren har medelåldern bland de sysselsatta ökat. Samtidigt är ungefär hälften av de arbetslösa under 35 år och många av dem är långtidsarbetslösa med svag förankring på arbetsmarknaden. För att underlätta för yngre att komma in på arbetsmarknaden föreslår därför regeringen en möjlighet till generationsväxling.

Förslaget innebär att anställda som fyllt 63 år, efter att deras arbetsgivare lämnat sitt godkännande, erbjuds möjlighet att före ordinarie pensionsålder lämna arbetsmarknaden. Förutsättningen är att den vakans som uppstår fylls med en långtidsarbetslös

som fyllt 20 men inte 35 år. För att ta del av åtgärden måste ansökan göras under perioden den 1 januari 1998 till och med den 31 augusti 1998.

Den äldre arbetstagaren som lämnar arbetsmarknaden får en ersättning från staten som motsvarar 80 procent av arbetstagarens sjukpenninggrundande inkomst, dock högst 14 400 kronor per månad under 1998. Den fastställda ersättningen till den enskilde och det maximala beloppet skall knytas till basbeloppet och räknas upp efter förändring av detta. Som en delfinansiering av den statliga ersättningen skall arbetsgivaren betala ett finansieringsbidrag till staten som motsvarar 25 procent av den ersättningen staten lämnar. Arbetsgivaren och arbetstagaren kan dessutom sluta avtal om att arbetsgivaren skall betala ersättning utöver finansieringsbidrag. Denna frivilliga ersättning betalas av arbetsgivaren direkt till arbetstagaren och sociala avgifter skall erläggas på den extra ersättningen.

En förutsättning för generationsväxling är att den äldre haft sammanhängande anställning i minst två år före generationsväxlingen. Det bör inte vara tvunget att just den vakans som uppstår genom den äldres avgång fylls med den unge långtidsarbetslösa utan det bör vara möjligt att tillämpa s.k. succesionskedjor. Dessa skall vara klart överskådliga samt bör godkännas av länsarbetsnämnden. Den arbetslösa anvisas av arbetsförmedlingen och skall erbjudas en tillsvidareanställning hos arbetsgivaren. Det skall inte vara möjligt för arbetsgivaren att erhålla arbetsmarknadspolitiska medel i samband med anställningen av den yngre. I princip skall den unge ersättaren få samma arbetstid som den äldre hade. Det bör dock finnas möjlighet för den äldre att lämna endast en del av tjänsten. Den yngre ges då möjlighet att fylla ut tjänsten till den del den äldre har lämnat den. Arbetsgivaren bör få lägga samman lämnad tid från flera anställningar vid anställning av ny arbetskraft.

Ungdomssatsning

Regeringen föreslår att kommunerna, från och med den 1 januari 1998, i lag ges möjlighet att genom överenskommelse med staten erbjuda ungdomar mellan 20 och 24 år som står till arbetsmarknadens förfogande, en aktiverande och utvecklande insats på heltid. Ungdomarna skall i första hand söka arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Den unge skall därför initialt prövas mot arbetsmarknaden av arbetsförmedlingen. Detta innebär att på olika sätt pröva ungdomens möjligheter att skaffa sig ett reguljärt arbete. Det skall även prövas om någon av de befintliga arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan vara relevanta eller om en reguljär utbildning an vara ett alternativ. De unga skall från första arbetslöshetsdagen aktivt söka arbete samt delta i de åtgärder som arbetsförmedlingen och kommunen anvisar. Ungdomar som på grund av missbruk eller andra omständigheter inte står till arbetsmarknadens

förfogande skall erbjudas rehabilitering via socialtjänsten. Senast inom 90 dagar skall den unge tillsammans med arbetsförmedlingen och kommunen ha arbetat fram en individuell handlingsplan. Om den unge fortfarande inte är aktiv i meningsfull sysselsättning inom denna tid övergår ansvaret för aktiveringen till kommunen. Kommunen som varit delaktig i upprättandet av handlingsplanen har då möjlighet att genom olika insatser minimera risken för att den unge blir långtidsarbetslös. På detta sätt skall den unges möjligheter att skaffa sig ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden öka. Arbetsförmedlingen har det yttersta ansvaret för att handlingsplaner utarbetas och att individuellt anpassade utvecklingsinsatser sätts in senast efter 100 dagar. Kommunerna är ansvariga för att lämpliga insatser erbjuds ungdomarna. Det lokala facket skall i de fall den kommunala verksamheten är förlagd till en arbetsplats ha rätt till samråd med kommunen innan anvisning sker. Undanträngning av ordinarie arbetstillfällen liksom inläsningseffekter skall motverkas. Detsamma gäller snedvridningar av konkurrensförhållanden. Insatserna skall regelbundet följas upp och de unga skall med jämna mellanrum delta i jobbsökaraktiviteter som anordnas av arbetsförmedlingen. Utvecklingsinsatserna bör i normalfallet inte omfatta mer än tolv månader, genomsnittet bör kunna vara betydligt kortare. Insatserna kan med fördel genomföras i samarbete med näringsliv och skola, där praktik kan varvas med studier som syftar till att förbereda den arbetslöse så att denne kan genomföra eller fullfölja en gymnasieutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet. Även s.k. samhällsinnovativa utbildningar skall kunna användas. Därefter skall individen pröva sina möjligheter på den ordinarie arbetsmarknaden i tre månader med den ersättning denne hade före utvecklingsperioden. Ett alternativ kan även vara att individen efter utbildningsinsats påbörjar en reguljär utbildning med reguljär studiefinansiering.

För ungdomar som deltar i sådan verksamhet som kommunen har en skyldighet att tillhandahålla lämnas ersättning. De ungdomar som inte har rätt till socialbidrag får ett obeskattat bidrag på 1 967 kronor per månad. Staten ersätter kommunerna för denna kostnad. För de socialbidragsberättigade lämnas i stället en ersättning som motsvarar vad som skulle utgått i socialbidrag. Ungdomar som har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa får utbildningsbidrag som motsvarar arbetslöshetsersättningen. Utvecklingsinsatserna kvalificerar inte för ersättning från arbetslöshetskassa. De ungdomar som vägrar att delta i utvecklingsinsatser skall inte beviljas utvecklingsersättning och de ungdomar som avslutar aktivitet skall avstängas från utvecklingsersättning eller utbildningsbidrag samt ersättning från arbetslöshetskassa. När det gäller den enskildes rätt till socialbidrag, i fall de unga vägrar delta i lämplig åtgärd, torde i normalfallet den som utan sakliga skäl avstår

från att delta i den utvecklande verksamhet som kommunen anordnar inte ha rätt till socialbidrag. Den enskildes skall efter förmåga själv bidra till sin egen försörjning, vari ingår bl.a. en skyldighet att delta i verksamhet som anordnas inom ramen för samhällets arbetsmarknadspolitik. En viktig princip är dock att varje enskilt ärende förutsätter en individuell bedömning, som skall utgå från den enskildas egna förutsättningar.

IT-satsning

Det råder i dag en stor brist på kompetent och yrkesutbildad personal inom IT-området. Regeringen har därför med Industriförbundet och företrädare för IT-branschen kommit överens om ett nationellt program för IT-utbildning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Programmet skall starta den 1 december 1997 och pågå under 1998 och 1999 och skall omfatta totalt 10 000 personer. Målgruppen för satsningen är främst arbetslösa, men också anställda som har behov av att förnya eller byta arbetsuppgifter kan komma i fråga. Utbildningen förutsätter ingen formell förkunskap, det viktiga är i stället fallenhet och intresse.

Feriearbeten

Det är angeläget att så många ungdomar som vill också får ett feriearbete under sommaren 1998. Regeringen vill därför stimulera arbetsgivarna att anställa fler gymnasieungdomar under sommaren 1998. Regeringen har i kontakter med AMS erfarit att styrelsen tidigt under år 1998 kommer att genomföra en informationsatsning som syftar till att engagera och stimulera arbetsgivarna i frågan om feriearbeten för unga gymnasiestudenter. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att ersättning skall lämnas till kommunerna för att dessa bl. a. skall stimulera det lokala näringslivet att anordna feriearbete för gymnasieungdomar. Medlen skall även kunna användas för insatser inom kommunen. Det skall även inom ramen för denna åtgärd vara möjligt att anordna kombinationer av utbildning och praktik eller ren utbildning.

Individuellt anställningsstöd

Ett av de största problemen på arbetsmarknaden är att ett stort antal personer har varit utan arbete under en lång tid. Den ökade efterfrågan på arbetskraft inom den privata sektorn och kommunernas förbättrade ekonomi bör göra det lättare för arbetslösa att med hjälp av ett anställningsstöd som är individanpassat komma in på arbetsmarknaden.

Rekryteringsstöd är en av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som använts för att hjälpa långtidsarbetslösa personer att åter komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Åtgärderna annat beredskapsarbete och vikariatsstöd liknar i de flesta avseenden rekryteringsstödet. För att undvika onödigt tung administration och som ett led i regeringens

förenklingsarbete bör stödformerna rekryteringsstöd, vikariatsstöd och annat beredskapsarbete slås samman till ett stöd, individuellt anställningsstöd.

Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen att ett individuellt anställningsstöd införs. Detta utbetalas via arbetsgivarna i syfte att stimulera anställningar. Stödet bör införas från den 1 januari 1998. Äldre bestämmelser skall dock fortfarande tillämpas på anställning med rekryteringsstöd eller vikariatsstöd samt annat beredskapsarbete om anställningen påbörjats före ikraftträdandet.

Anställningsstödet är ett individstöd som skall underlätta för den enskilde arbetssökanden att åter komma in på arbetsmarknaden. Stödet utgår som kompensation för de extra kostnader som uppstår när en person anställs som behöver fördjupad introduktion eller utbildning. För en person som har varit utanför den reguljära arbetsmarknaden en längre tid kan ett anställningsstöd vara den enda möjligheten att få visa sina färdigheter och att få den kontakt med arbetslivet som är nödvändig för att kunna få ett reguljärt arbete.

Stödet bör lämnas med högst 350 kronor per dag, dock högst 50 procent av lönekostnaden inklusive sjuklön, semesterersättning och sociala avgifter i högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl får dock tiden i anställningsstöd som medför investeringar förlängas till högst tolv månader. Vid deltidsarbete bör anställningsstödet reduceras i proportion till arbetstiden.

Anställningsstöd bör kunna lämnas till personer fr.o.m. det år som de fyller 20 år under förutsättning att de varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i minst tolv månader och är långtidsarbetslösa. Anställningarna kan ske såväl inom den privata som offentliga sektorn. I undantagsfall kan stöd även lämnas till arbetslösa som under en kortare tid haft en anställning som inte inneburit att deras ställning på arbetsmarknaden stärkts. Som ett komplement till regeringens ungdomssatsning bör anställningsstödet under 1998 även kunna ges till ungdomar under förutsättning att de varit anmälda som arbetsökande på arbetsförmedlingen i minst 90 dagar. Vidare kan anställningsstöd under 1998 ges till ungdomar som genomgått gymnasieskolans tekniska program och som behöver en form av lärlingstid för att få ett yrkesbevis.

Som en förutsättning för anställningsstöd bör gälla att arbetsgivaren under den tid som anställningsstöd lämnas ger arbetstagaren utbildning i form av praktik eller teori. Stödet bör få lämnas både till anställningar som gäller tills vidare och för viss tid. Stöd bör dock inte få ges vid upprepade anställningar hos en och samma arbetsgivare eller till en driftsenhet som sagt upp personal inom de senaste nio månaderna.

Stödet skall således användas för att stimulera arbetsgivarna att tidigarelägga sina anställningar samt även för att anställa arbetslösa för att ge redan

anställda möjlighet till vidareutbildning med utbildningsstöd.

Anställningsstödet bör endast få lämnas under förutsättning att det i anställningen lämnas lön och andra anställningsförmåner enligt kollektivavtal eller anställningsförmåner som är jämförbara med förmåner enligt kollektivavtal i branschen. Innan arbetsförmedlingen fattar beslut om anställningsstöd skall samråd ske med berörda arbetstagarorganisationer.

Förbättrade villkor för små och medelstora företag

Tjänstledighet för att starta eget

För att stödja ny- och småföretagandet och för att underlätta för personer att starta eget avser regeringen att i samband med budgetpropositionen föreslå att det skall bli möjligt att ta tjänstledigt för att starta eget företag. En arbetstagare skall ha rätt till ledighet under högst sex månader för att bedriva näringsverksamhet. Verksamheten får dock inte konkurrera med arbetsgivarens verksamhet. Ledigheten får inte heller innebära väsentlig olägenhet för arbetsgivarens verksamhet. För rätt till ledighet skall arbetstagaren varit anställd hos arbetsgivaren under de senaste sex månaderna eller sammanlagt minst tolv månader under de senaste två åren.

Starta-eget bidrag och insatser för invandrades företagande

Antalet egna företagare med utländsk bakgrund har ökat i Sverige under senare år. Ökningen beror framför allt på ett kraftigt försämrat arbetsmarknadsläge för invandrare. För att minska arbetslösheten bland invandrare är det angeläget att öka deras möjligheter till nyföretagande. Regeringen avser därför att uppdra åt Arbetsmarknadsverket att invandrare skall erbjudas en utökad satsning på individuell vägledning och utbildning i nyföretagande. Detta kan ske inom ramen för arbetsmarknadsutbildning och ALU. Vidare föreslår regeringen att utbildningsbidrag skall kunna lämnas till invandrare under längre tid än sex månader vid start av egen verksamhet. Förlängningen får ske i de fall där det anses nödvändigt för företagets överlevnad och lönsamhet och där den påbörjade egna verksamheten bedöms vara den enda möjligheten till försörjning. Ett villkor för en förlängning är dock att en sådan inte snedvrider konkurrensen.

ROT-avdraget förlängs

Den 1 juli 1996 infördes en möjlighet till skatte-reduktion för vissa utgifter för reparationer m.m. på bostadshus för sådana arbeten som utförts till och med utgången av år 1997. Bakgrunden till skatte-reduktionen var den avmattning av byggverk-

samheten, särskilt beträffande bostadsbyggande, som kunde förutses för åren 1996 och 1997. Enligt de bedömningar som nu kan göras kommer aktiviteten i byggsektorn att vara fortsatt låg under en tid framåt. Dock kan förutses en uppgång i slutet av 1998 förutses. Mot denna bakgrund finns det anledning att förlänga perioden för skattereduktion till utgången av år 1998. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen att byggnadsarbeten som utförs under tiden den 1 januari 1998 till och med den 31 december 1998 kan ge rätt till skattereduktion. Det maximala reduktionsbelopp som kan utnyttjas är dock oförändrat, vilket innebär att de som redan erhållit maximal reduktion inte kan erhålla någon ytterligare lättnad.

Förändring av sjuklöneperioden

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att sjuklöneperioden kortas från 28 till 14 dagar, vilket innebär att arbetsgivarens lagstadgade ansvar för att ge ersättning till en arbetstagare i form av sjuklön ändras till att omfatta de första 14 dagarna av ett sjukfall. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 april 1998.

Program för regional näringspolitik

Regeringen har påbörjat ett arbete med att genomföra en ny regional näringspolitik. Under innevarande år har regeringen fortsatt att tillsammans med ett stort antal regionala och centrala aktörer utforma den nya regionala näringspolitiken. I en regionalpolitisk proposition avser regeringen att närmare utveckla sina förslag.

Under arbetet med den regionala näringspolitiken har ett stort antal projekt identifierats som bedöms kunna komma att skapa nya arbetstillfällen. Det gäller dels projekt som förbättrar förutsättningarna härför i hela landet, dels projekt som främst är inriktade mot de mest utsatta regionerna. Insatserna bör kunna påbörjas redan under innevarande år.

Regeringen föreslår därför i tilläggsbudget för 1997 att riksdagen bemyndigar regeringen att disponera en ram av högst 500 miljoner kronor inom ramen för anslaget regionalpolitiska åtgärder för att genomföra ett program för regional näringspolitik och särskilda regionalpolitiska åtgärder.

4 Bedömning av utvecklingen av tillväxt, sysselsättning och arbetslöshet fram till år 2000

Regeringen redovisar i budgetpropositionen kalkyler för den ekonomiska utvecklingen fram till år 2000. Nedan redogörs kortfattat för dessa kalkyler och då särskilt utvecklingen på arbetsmarknaden fram till år 2000. En utgångspunkt för dessa kalkyler är att

inflationen hålls inom gränserna för inflationsmålet på 2 procent. Vidare antas löneökningarna ligga i linje med utvecklingen i övriga Europa, vilket under perioden 1998 till 2000 förväntas ge löneökningar i Sverige på ca 3,5 procent per år. Genom den låga inflationen kommer därigenom hushållens disponibla inkomster i reala termer att öka under denna period. En ytterligare förutsättning är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och utbildningsinsatsningen får ett stort genomslag.

4.1 Bedömning av den ekonomiska utvecklingen fram till år 2000

Den något splittrade bild över den svenska ekonomin som rådde under våren har nu blivit mer entydig. Återhämtningen sker på bred basis och en betydande upprevidering av BNP-tillväxten jämfört med vårpropositionen har gjorts för 1998.

Den internationella konjunkturen ser ut att utvecklas gynnsamt. Därigenom får exporten en betydande draghjälp. Dessutom förefaller svenska företag vinna marknadsandelar, vilket ger ytterligare fart åt exporten. Den inhemska efterfrågan, och då framför allt den privata konsumtionen kommer att bli en allt viktigare drivkraft i uppgången. Investeringarna, som i år endast ökar marginellt, expanderar återigen under 1998. Lageranpassningen är nu avklarad, varför en ökad efterfrågan på varor i allt högre grad måste tillgodoses genom löpande produktion.

Det finns dock några faktorer som skulle kunna påverka den ekonomiska utvecklingen negativt. En internationell utveckling med stigande räntor kan medföra stigande räntor i Sverige och ett ökat inflationstryck. Om den internationella börsoron förstärks kan den också komma att påverka utvecklingen i Sverige negativt. Vidare kan genomförandet av EMU:s tredje etapp skapa osäkerhet på de finansiella marknaderna.

Tillväxten de närmaste åren beräknas stiga något jämfört med de 2,3 procent som förväntas bli utfallet i år, och uppgå till 3,1 procent 1998, till 2,9 procent 1999 och 2,8 procent år 2000.

TABELL 4.1 NYCKELTAL, 1997-2000

PROCENTUELL FÖRÄNDRING	1997	1998	1999	2000
BNP	2,3	3,1	2,9	2,8
Öppet arbetslösa ¹	8,4	7,4	6,0	4,5
Arbetsmarknadspolitiska åtgärder ¹	4,3	4,7	4,5	4,4
Sysselsatta	-1,2	1,0	1,6	1,6
KPI, dec.-dec.	2,1	1,5	2,0	2,0
Timlön	4,8	3,5	3,5	3,5

1. Andel av arbetskraften.
Källa: Finansdepartementet

4.2 Bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden fram till år 2000

En förutsättning för att arbetslöshetsmålet skall kunna uppnås är att lönebildningen fungerar väl och att lönerna från 1998 till år 2000 inte ökar mer än 3,5 procent per år. Enligt löneavtalen för 1997 blir löneökningarna betydligt högre än i omvärlden. Nästa år förutsätts en anpassning av löneökningarna till europeisk nivå ske.

Sysselsättningen väntas bli något lägre 1997 jämfört med 1996. Produktiviteten väntas stiga kraftigt och medelarbetstiden öka något, vilket fördröjer de positiva effekterna på sysselsättningen som uppstår genom ökad tillväxt. Den öppna arbetslösheten väntas ändå inte öka i lika stor utsträckning som sysselsättningen minskar, eftersom en allt större del av arbetskraften kommer att delta i utbildning. Den öppna arbetslösheten bedöms därför i år hamna på 8,4 procent som årsgenomsnitt.

Under 1998 väntas sysselsättningen åter stiga till följd av högre BNP-tillväxt, stagnerande medelarbetstid samt ökade möjligheter för kommunerna att behålla arbetskraft. Mot denna bakgrund beräknas den öppna arbetslösheten falla till 7,4 procent.

Givet att lönebildningen fungerar väl även vid ett förbättrat arbetsmarknadsläge och att de vidtagna arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och utbildningsåtgärderna får stort genomslag, kommer den öppna arbetslösheten att fortsätta att falla även efter 1998 och uppgå till 4,5 procent år 2000.